

ՔԱՅՐԵՆԻՔ

15

ՕՐԱԹԵՐԹ

15

Հայրենիք ամեն օր կ'ընթարցանայ, և արեւիկան շինմ է զօլսոյ եւ քաղաքացի համար 7 արծաթ մեծիւ կ'անդիլի. զաւանակամ քաղաքացիս արեւիկան ծախքը մեր վրայ է: Վերջումս եւ անտանայ բաժանմանը ալ կ'ընթարցանին:

Լրացրոյս վերաբերեալ գիր կամ նամակ ոչևոր է ուղղել ան Տէր-Խմբագիր Բիգա փառք խան Թ. 14: Խմբագրութեան ուղղեալ գիր կամ տրուիր: Իրանուցման տարք մեկ անգամի համար 3 դրաց է. աւելի սակաւի համար սակարկութիւն կ'ըլլայ:

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

Մուշ 22 դեկտ. 1882

... Խմբագիր Հայրենիք պատուական լրագրոյ:

Հայրենեաց թէ վանօրէից և թէ ազգային ցաւալի և դառն վիճակը առաջի աչաց ունենալով, առաջին անգամս է որ ցաւ ի սիրտ Ձեր ազգօգուտ թերթին լուրեր հաղորդելու բաղդաւորութիւն կ'ունենամ. յոտից ցլուլիս հաբուածեալ հայրենեաց գեղ և դարման օրօնելու մտօք:

Տարօնը՝ այն դպրութեան աշխարհը քաղցրիկ ծննդավայր որոց թարգմանչաց, ներկայ տարւոյս մէջ համեմատաբար քան այլ տարիներ, աւելի խռովութեան և տնդխանութեան մատնուած է թէ վանահայրական և թէ Առաջնորդական տեսակէտով:

Վանահայրական ասացի նորա համար, որովհետեւ Ս. Կարապետի վանուց վանահայր հոգելոյս Մամբրէ Ս. Եպիսկոպոս վանահանելէն ետքը նոյն ուխտի հաշակաւոր շնորհաւոր վարդապետները իւրեանց քսակները լցնելու պատեհ միջոց ունենալով, այր զարամբ ելանէին տիրել վանուց. ուր յետ բազում խռովութեան, նա մանաւանդ ոմանց կարևոր վարդապետաց բացակայութեան, Շահնազարեան Արթ. Խորէն վարդապետ յաջողեցաւ զանազան խաբէական հնարքը և խռումամբ վանահայրական տեղապահ լինիլ, որ իւր քանի մի տարի առաջ թէ ի Մուշ և թէ ի Քիւրի Ազգին ոչինչ օգուտներ մատուցանելու գործերով կը փայլի այսօր:

Մամբրէ Եպիսկոպոսի վանահանելէն առաջ, պարտք չկար վանքի վերայ. և Լուսաւորչեան Ժառ. վարժարանն ալ ըստ բաւականին կարգաւորեալ էր: Արթ. Խորէն վարդապետի տեղապահութեան օրով վանքը պարտուց մեծկակ գումարի մը տակ ընկճեալ կը մնայ, ներկայ տարւոյս պէս նմանը չտեսնուած բարեպաշտ Ժողովրդեան նուէրներ և այլն առւերքերը վանքը տեղալէն ետքը: Իսկ դպրոցն վերջին ծայր անբարեկարգ և անշուք վիճակի մէջ, չուսման դպրոցի ծառայող երկու ծաղկոցի յարմար դաստաւներով կը կառավարուի. յորոց մինը վանքին մերձ եղող Սորտար գիւղացի ի սկզբանէ անտի վանուց պնակալէզ տէր

եղիչէն է. որ իւր հինաւորաց ... ութեամբ կը փայլի, և որ 70 տէ բաղկացեալ գիւղ մը առանց քահանայի ձգեւով, իբր գործիւ Հայր Շահնազարեանի՝ առաւօտեանէ ցերեկոյ խռովութեան սերմեր կը ցանէ ի մէջ վարդապետաց:

Հայր Խորէնի պաշտօնավարութիւնը մեծ յաւելում օրէ օր յառաջ երբեքէ վանուց ողջամիտ և խոհուն միաբան վարդապետաց. կազ, կաիւ, գողութիւն անպակաս է, վանքը խռովութեան անհուն օվկէաններու մէջ կը լողայ, շփոթ դրութեան մէջ հազար և մի դերեր կը խաղցուին ի միտս վանուց, այս առթիւ միաբան վարդապետաց խոհուն մասը պատրաստած է Ազգ. Գաղտնիքը բարեկեցիկ, և վանքը ազատել իւր այս տնդխանութեան վիճակէն, և իւր վանահայրական ընտրութեան արտօնութիւն խնդրելով:

Առտուած իմ, ինչ ըսենք մեր հայրենեաց հուշակաւոր Մայրավանուց միաբան վարդապետաց, որ երբեք չմտածելով վանուց շահը, Շահնազարեան Խորէն վարդապետի նման անփորձ մէկը պաշտօնի կը հրաւիրեն. վարդապետ մը որ դեռ ևս վանք մը կառավարելու տնտեսագիտութիւն չունի, բացի լոկ շողքորթութիւններէ: Վարդապետ մը՝ որ իւր որովայնին և անարգ կրից ծառայել և ծառայեցնել դիտէ. միով բանիւ վարդապետ մը՝ որ աւելի բաղդախնդրութեան հետամուտ է քան վանուց օգտին, և որ այսօր ելած Ժողովրդական կեղծ հանրագրութեամբ զինքը ընտրելի ընել տալ կը ճգնի. ծիծաղ և զարմանք, չը մտաբերելով կամ պարզապէս չհասկնալով Սրբազան Առաքելոյն այն խօսքը թէ՝ «Ո՛ր զանձն ընծայեցուցանէ նա է ընտրեալ, այլ զոր Տէրն (ընծայեցուցանէ)»:

Եթէ Ս. Կարապետի վանուց տնդխանական վիճակը քիչ մի ևս այս դրութեամբ չարւունակէ, այն մեծահուշակ վանքը վերջին ծայր աղքատութեան և մեծամեծ պարտուց պիտի ենթարկի. ամեն ոք պղտոր ջրի մէջ ձուկ որսալ փափագելով, ինչպէս նշաններ այժմէն կերելին:

Ժողովուրդ խիստ յուզուած է, և զայրոյթը այն աստիճան հասած, մինչ զի հաստատապէս որոշած են իւրեանց նախնիքներէն հաստատեալ ջերմեանդ

և բարեպաշտական տուրքերը և նուէրները կտրել. այլ ևս չտալ Ս. Կարապետի վանուց, որը յուսմէս և լոկ տնդխանական ծառայելէ զատ ոչինչ օգուտներ կարտադրեն:

Ժողովուրդը իւր այս յուսմանով և ճակի մէջ ակնդէտ է. Գոլոյ Ազգ. Գաղտնիքը բարեկեցիկ անօրէնութեանց կապած: Փառք երկնից՝ ի խնդրութիւն քաղաքական Ժողովրդեան, վերստին համայնից սիրելի Ամեն. Տ. Տ. Ներսէս Սրբազան ազգաւոր Գաղտնիք Հայրը յիւրն աթոռ կամբաւնայ, որ ժամանակէ մի վերջափուր և որք կը մնայր. Ս. Կարապետի վանուց արգահատելի վիճակը չպիտի վրիպի Ն. բարձր Սրբազանութեան օւշադրութենէն. այլ իւր հայրական բաղքիկ ակնարկը ձգելով յիշեալ վանուց տնդխանութեան վիճակէն, և իւր վանահայրական պիտի հաճի ընդ հուպ անօրէնութիւն մը ընել, և վանքը ազատել այժմիս քանդիչ ոչ վարդապետ այլ վարդապետ բաղաւթներէն, եթէ չուզէ ազգը որ Ս. Կարապետն ալ իրաւունքով վանքի նման ծանր պարտուց տակ ընկնի:

Արդէն Կարնոյ Առաջնորդ Գեր. Հայր Օրմանեանի ի Ս. Կարապետ ըրած ընդհանրական տեղեկագիրը մեծ լոյս պիտի ընծայէ վանուց բարեկարգման եղանակին. որով ընդհանրութեան գրեթէ 90 օսկւոյ մօտիկ ծախքը զոր տուած է Ս. Կարապետի անուակը, ապարդիւն չը լինի ծախքն և արդիւնք ի կշիռ գնելով:

Խմբագիր Տէր, հաճեցէք մեր այս յօդուածը հիւրընկալել Ձեր ազգօգուտ թերթերէն միոյն մէջ, և հրատարակել յանուն օգտին մեծահուշակ սրբոյ Կարապետի վանուց, զոր Ձեր ազգուրդութեան յաւանքով շատ անգամ պաշտպանած և գրկած էք, կանխաւ ընդունելով մեր խօրին զգացմանց հաւատարմութիւն:

Մնամ յարգանք
Էդերձ Զարմար

Վան, 16/26 դեկտ. 1882

... Տէր Խմբագրապետ

Կեդրոնական վարժարանի տարեկան հարցաքննութիւններն լրանալով, պարգևաբաշխի հանդէսն կատարուեցաւ նոյ. 28ին, վաւ. Նահանգապետ Հասան փաշայի կողմանէ հանդիսին ներկայ կը գլխունէր վաւ. միւլթեսարրիֆ Շուքրի պէյն և պերճաշնորհ Խրիմեան Ս. Հայրիկի

կողմէն՝ իր փոխանորդ Գեր. Մեսրոպ վարդապետ, Նոյնպէս իւրեանց ներկա. յօւթեմբ պատուեցին նոյն հանգէսն աւստական գեր-հիւպատոս Վոեմ. Կամ. սարական բէկ որ իւր նիւթական և բարոյական օգնութիւններով վարժարանիս գլխավորապէս կեանք տուողներէն մին է եղած. Վոեմ. Շէվրէթ բէկ, Վանի, Էրզրումի, Բաղէշի և Հէքեարիի նա. հանգաց հեռագրական ընդհանուր վերատեսուչն. Վանի տաճկաց ամենէն հին և պատուաւոր գերդաստանի ներկայացուցիչներէն Թիմուրղասէ Ղալիպ փաշան, Եւսուֆ, Թահիր և Խուրշիդ բէկերն որք նահանգիս մէջ կառավարական բարձր պաշտօններ կը վարեն և Կեդր. վարժարանին իրենց ցոյց տուած մասնաւոր համակրութեամբն մեզ շնորհապարտ արած են. Մէլիսի Մէարիֆի կողմէն պաշտօնապէս ներկայ կը գտնուէին նահանգիս ընդհանուր վարժարանների վերատեսուչ և յիշեալ ժողովի Վոեմ. նախագահն, Վոեմ. Միւֆէթթիքն, Բիւլախիյէի վարժարանի խոճա Էֆէնտին Գեր. Երեմիա որդապետ խօսեցաւ հանգիսին ուղարկած օրհնութիւնները և այլ Ս. Հայրեր, օտարազգի բժիշկներ և մեր ազգէ ալ պատուաւոր և ուսեալ անձերի մի խումբ ներկայ կը գտնուէին:

Մեր նպատակ չէ այստեղ հանդիսի նկարագրութիւնն անել. այլ ինչպէս որ նոյն հանգիսին մէջ Կեդրոնական վարժարանի միտմեայ համարառութիւնը ներկայացուցին հանգիսականներին, նոյնը կուզենք հրապարակով յայտարարել բոլոր ազգայիններին որպէս զի ամեն քաղաքային թէ կրթական գործերն ինչ վիճակ ունին Հայաստանի մէջ:

Կեդրոնական վարժարանը Վանի Այգեռանի մէջ բացուած է 1881 զեկտեմբերին: Բարձ. Ներսէս Ս. Պատրիարքի յանձնարարականով Վանի նահանգապետ Վոեմ. Հասան փաշան իւր բարձր հովանաւորութիւնը նուիրած է այս վարժարանի: Պերճաշնորհ Խրիմեան Ս. Հայրիկ թէ՛ նիւթական և թէ՛ բարոյական օգնութիւններով ձեռնառու եղած է վարժարանիս բացման և շարունակութեան: Նորին սրբազնութիւնն մի տարի շարունակ վարժարանի վանքէն ամբողջապէս վճարած է հողագործութեան ուսուցչի ամսաթոշակը, թէև նա վարագի վանքէն հողագործական վարժարանին և թէ միտնդամայն Կեդրոնական վարժարանի մէջ կը գտնուէ:

1881 զեկտ. էն սկսած մինչև 82 նոյ. Կեդր. վարժարանը մտած են 77 աշակերտներ: Նոյեմբերի վերջ մնացած են 36 աշակերտներ որոց վրայ աւելնալով 1882 զեկտեմբերին ընդունուած 7 նոր աշակերտներն, այժմ ունիմք 44 աշակերտ որոց մին մահմէտական է: Հրաժարած է 3 աշակերտներէն 6 ընթացաւարտ դուրս եկան այս տարի վարժարանէն յորոց 3 այժմէն նուիրած են զիրենք ուսուցչական գործին Վանի վարժարաններին մէջ: 40 աշակերտ աղքատութեան պատճառով չեն կրցած շարունակել իրենց ընթացք և դուրս ելած են. 43 աշակերտ թէև կարող էին թողակ վճարել, ձրի կրթութիւն տուող ուրիշ վարժարաններ գնացած են. 2 աշակերտ թէև ոչ աղքատ, բայց իրենց ընթացք գեռ չաւարտած են. 3 աշակերտ տեղւոյ հեռաւորութեան պատճառաւ դուրս եկան: 8 ձրիավարժ աղքատ աշակերտ ալ անցած տարիի վերջ (1882 նոյեմբեր) դուրս եկան, գասագրքի և գրական պիտոյքներէ համար դրամ վճարել չկարողութեամբ: 1 աշակերտ ալ մեռած է ամարային տրձակութեամբ միջոցին:

(Մնացածը վաղը)

Նիկոմիդիոյ. Աւաշնորդ Գեր. Տ. ԸՍ. տեփան վարդապետ Նիկոմիդայէն մայրաքաղաքս եկող հրաւիրակաց հետ որք էին Արթ. Տ. Ներսէս քահանայ և Թաղ. Խորհրդոյ անդամք, չաբաթ օր Նիկոմիդա վերադարձաւ:

Էլիսիաթէն մայրաքաղաքս վերադարձող պատանիք գահութեմբ խօսեցան մեզ թէ Գեր. Ստեփան վարդապետ յիշեալ պատանիները Տիգրիսէն մինչև Պոլիս հայրաբար խնամք և ամեն մարդասիրական օգնութիւն ըրեր է: Ի նըպաստ տղայոց Տիգրիս բացուած հոնգանակութեան ոչ միայն նպաստեր այլ և Օվաճըխցի աղքատիկ տղայ մը որ Այվազեանի «Կրթական առաքելութեան» տիպար բաղդին վիճակակից էր, իւր անձնական ծախիւքը Պոլիս բերեր և յԱզգ. հիւանդանոցս ստեղծ է:

Տիգրանեան Գեր. Մկրտիչ Կպիոկսպոս Ռօտոսթօն գրեր է թէ անձնական հիւանդութիւն սկսեցաւ իւր, առ այժմ անկարելի է Ռօտոսթօն դուրս ելնել. և ռեկայն երբ առողջանայ, պատրաստ է Ազգ. Պատրիարքարանի հրամանին հնազանդել:

Կը լսեմք թէ Գեր. Եղեռեան եպիսկոպոս ալ Ամասիոյ մէջ հիւանդանալով, ձմրան պատճառաւ Պոլիս վերադառնալն անկարելի է եղեր:

Շատ ցաւալի է որ Գեր. Եղեռեան Ամասիայէն դուրս ելնել չուզելով, նորընտիր Աւաշնորդ Գեր. Պողոս վարդապետ խօլտամեան ալ իւր աւաշնորդատեղին երթալ չուզեր, թէև Ամասիոյ Գաւ. վարչութիւնը 45 ոսկւոյ գումար մը զըրկեր է առ Ն. սրբութիւն, և այսպէս Ամասիոյ և Մարդուանի ազգային գործերը դառն կացութեան մը կը մտնուին, և մինչև իսկ Մարդուանի վարժարանն էր փակուելու վտանգին կը հասնին:

Այս մասին Ազգ. Վարչութեան ու շահութիւնը կը հրաւիրեմք:

Ուսումնական Խորհրդոյ անդամք ուրբաթ օր խմբովին յԱզգ. Հիւանդանոց այցելելով, վարժարանի ուսանողաց վիճակը մի առ մի քննեցին, և տեսնուած բարեկարգութեան և յառաջդիմութեան մասին իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին:

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

Գրահիւրէ 26 յուն.

Պ. Քօլօնի Եգպտ. գանձուց Խորհրդա. կան կարգութեամբ մասին Խալիլին հրովարտակը այսօր վաղը կ'ապառուի, մինչև ցարդ ուշանալուն պատճառաւ այն է որ Անգլիա տակաւին պաշտօնապէս չհաստատեց Սըր Քօլօնի պաշտօնէութիւնը:

Օտէսա 27 յուն.

Յեղսիփոսական գաղանի ընկերութիւն մը երեան ելնելով, բաղմաթիւ ոչնչականք ձերբակալուեցան:

ՆԵՐՔԻՆ

Գրած էինք արդէն թէ Վեհ. Սուլթանը շնորհաւորութեան հեռագիր մ'ուղղեց ի Պէրլին: Գերմանիոյ կայսրը Սուլթանին հեռագիրն ընդունելուն պէս պատասխանեց է: Կայսրը շնորհակալութիւն յայտնելով Սուլթանին բարեկամական զգացմանց, կայսերական ընտանեաց երախտագրութեանն ալ թարգման եղեր է:

— Ահմէտ Վէֆիկ փաշայի անդրանիկ օրդին կաթուածահար լինելով, անյայտ վիճակի մէջ է:

— Կովկասէն բաղմաթիւ գաղթականներ որոց Տաճկաստան գաղթելու արտօնութիւն տուեր է Ռուսաց կառավարութիւնը, այսօր վաղը մայրաքաղաքս կ'ուպասուին: Արդէն Տօպրուճայի մահմէտականք ալ խմբովին գաղթելու պատրաստուած ըլլալով, յառաջիկա գարնան Զէքքէզքերու և Թաթարներու արշաւանք մը պիտի տեսնենք ի Պոլիս:

— Կը յիշեն ընթերցողք որ անցեալ տարի Տրապիզոնէն բաղմաթիւ Հայ և Յուն ընտանիքներ Ռուսաստան գաղթելով, Պաթումի ուսանական իշխանութեանց կողմանէ մերժուած էին, այնպէս որ յիշեալ խեղճերը ձմրան սաստկութեան պատճառաւ բաղմադիմի չարչարանաց ենթակայ եղած էին Պաթումի մէջ և վերջապէս օտարաց օգնութեամբ իրենց բնագաւառը (Տրապիզոն) վերադարձած էին:

Այս անգամ Նէօլոդոս կը գրէ թէ համալուութեան գործիքներու միջոցաւ Սև ծովու եզերքները բնակող յայն ժողովրդոց յորդոր կը կարգացուի որ Ռուսաստան գաղթեն, այս անգամ մինչև իսկ ճամբու ծախքը հագալ խոստանալով:

Նէօլոդոս այս առթիւ գիտել կուտայ թէ ֆոքր-Ասիոյ ճամբայները ճամբորդներով լեցուն են որոնք դէպի Ռուսաստան կը մեկնին. աւստական շոգենաւք Սև ծովու նաւահանգիսաններէն բաղմաթիւ գաղթականներ կը կրեն, Կարնոյ 2000 ի չափ յայն ընտանիքներէն (այս թիւը չափազանց կերելի մեզ) ընդամենը 200 ընտանիք մնացած են: Այսպէս են Ամասիա. Տրապիզոն, Կեսարիա և ուրիշ քաղաքներ:

Այս առթիւ Նէօլոդոս և Ֆար տիւ Պօսֆօր Բ. Դրան և Յունաց Պատրիարքարանի Խորին ուշադրութիւնը կը հրաւիրեն:

— Ֆիլիպէի գաղղիական և աւստրիական հիւպատոսները առջի օր մայրաքաղաքը հասան :

— Սուրբիկ անուն Հայ մանկաբարձ կինը առջի օր իւր քրոջ օղջեղութեան գացած ըլլալով, խօսակցութեան միջոցին կաթ ուսածամօհ եղեր է :

— Գահիրէի գերմանական հիւպատոսը մայրաքաղաքի հիւպատոս անուանեցաւ :

— Նասիօնալ մայրենի լրագիրը կը գրէ թէ Բուսանիոյ Եղիսարեթ թոգուհին այսօր վաղը Պէրլին կ'ապաստուի : Եղիսարեթ բանաստեղծ լինելով կերևի թէ գրական երկերով պիտի դադարի Պէրլինի մէջ :

— Աւստրիոյ գահաժառանգ իշխանը Արևելք ճամբորդելու դիտաւորութենէն ետ կեցեր է, ճամբորդութեան ծախքը թիրօլի ուղղելոց նուիրել նախապատիւ համարելով :

— Պէրլինէն կը ծանուցանեն թէ Պալթիկ և Հիւսիսային ծովերու եզերաց պաշտպանութեան համար նորոնոր ամբողջութիւններ պիտի շինուին Էլպաի, Էմսի, Էյտէրի բերանը, Փիլո նաւահանգաին բերանը երկու զրահաւոր ամրոցներ պիտի շինուին : Վիսթիւլի աջ եզերքը հինգ և ձախ եզերքը երեք բերդ պիտի շինուի Տանցիկի պաշտպանութեան համար : Վերջապէս Գերմանիոյ ամեն ծովեզերքները պաշտպանողական ձեռնարկութիւնը կը լինին :

— Վեհ. Սուլթանը Պարսից կտու, վարութեան մեծամեծներուն Մէհմետէ և Օսմանիէ շատ մը պատուանշաններ շնորհեց :

— Վազըթ կըսէ թէ շատ մը չարամիտ անձինք զրոյց կը տարածեն թէ բազմաթիւ կարգադրութեանց ծրագիրներ կայսերական պալատը երթալով, հոն կը յապաղին. սակայն, կը յաւելու Վազըթ, ծրագիրներուն պալատ զրկուելուն պատճառը լաւ մը քննուելու համար է, և Սուլթան Համիտի նման հանճարեղ թագաւոր մ'ունենալիս մեծ գոհութեան արժանի է :

— Լոյտի ընկերութեան Եէմէնի թըղթատարով 375 զօրք զրկուեցան Հօտէյտա. յիշեալ շոգենաւը Զմիւռնիա և Պէրլութ երթալով 4500 ի չափ զօրք և շատ մը պատերազմական մթերք պիտի առնու, և զանոնք ձիտոյէ և Եանպօ պիտի հանէ :

— Ֆրէսինէ ընկերութեան ընկղմեալ Բրօվանս շոգենաւը հանելու համար առջի օր վերստին փորձ մ'ըլլալով հասկըցուեցաւ որ շոգենաւը կիսով չափ ծովուն յատակը խրեր է, որով շոգենաւը նոր յատակագծով մը հանել որոշուեցաւ, ընկերութիւնը 15 առ 0/0 պիտի վճարէ վաճառականաց ապրանքին փոխարէն :

— Անցեալ օր երեք յոյս սենեակնուն մէջ ածուխէ շնչարգել ըլլալով մին մեծեր և միւս երկուքը հազիւ ապաստանեցին :

— Շքօտրայի կուսակալ Ապտի փաշա միտնգամայն տեղական զինուորական հրամանատարի պաշտօն ստացաւ :

— Գուրիէ կը գրէ թէ Խայրիէ ընկերութեան արաօնութիւնը տարիէ մը պիտի դադարի, զական ընկերութիւնը կը պնդէ թէ իւր արաօնագիրը տակաւին չորս տարւոյ պայմանաժամ ունի : Ինչ որ ալ լինի, ընկերութեան պայմանաժամը դադարելէ յետոյ արաօնութիւնը Մախմուտիէ ընկերութեան պիտի արուի, և Խայրիէ ընկերութեան 350,000 ոսկւոյ ապրանքը Մախմուտիէի պիտի ծախուի : Բաց ասկէ Խայրիէի 2000 բաժնետոմսերուն քսանական ոսկի նախնական գնոյն փոխարէն երկերկու հարիւր ոսկի պիտի վճարուի. և մինչև ցարդ արուած տարեկան շահը դարձեալ պիտի հասուցուի :

— Վազըթ կըսէ թէ Աժանն Համաթի տուած ապահովութեանց հակառակ Պուլլարիայէն հասած վերջին տեղեկութիւնը կը հաւատեն թէ՝ առևտրական կուսակցութիւնը հեռագրեալ կը զօրանայ և ազգայնոց ձայնը կը խղզէ : Պուլլարիոյ արաօքին գործոց պաշտօնայ Պ. Վուլքովիչ իւր պաշտօնէն հրաժարեր և նորա տեղ իշխանին քարտուղար Պ. Սթօպէլէֆ անցեր է, որ կատարեալ առևտու է :

րենեաց ներկայանալ տեսնել մի և նոյն պատերազմիկ ներու միջոցաւ որոնք թէև տարիքով երիտաճող սակայն փառքով ծեր են, և դորս յաղթանակը շատ անգամ պատկած է. ահաւասիկ այս ամենը միայն հասարակագետական Գաղղիոյ կը պատկանին :

« Եւ սակայն այս ամենը տակաւին մէկ մասն է այն գործոց շուրջ այս դիւցազնը կոտորեց իւր ծաղիկ հառակին մէջ, յաղթող հանդիսացաւ այն բուրգերուն առջև որոց բարձրէն քառասուն գար զանիկա կը նրկատէին, արհեստից բնագաւառը յաղթութեամբ գերութենէ ազատելով և գիտուններէ ու պատերազմիկներէ շրջապատեալ, քաղաքակրթութեան լոյս բերելով հոն :

« Զօրականք, պատերազմական առաքինութեանց նուիրեալ այս տաճարին մէջ բերէք դրէք այն մահիկին դրօշակները զոր երեք հազար գաղղիացիք տասնեւթը հազար պատերազմականներու ձեռքէն առին Գանօրի ժայռերուն վրայ. ասոնք թող անջինջ պահեն այս հրաշակաւոր արշաւանաց յիշատակը որոյ նպատակը ու յաղթութիւնը կտրծես պատերազմը իւր աղէտներէն կը փրկեն. թող հոն քանդակին ոչ թէ գաղղիացի զինուորին քաջութիւնը որ տիեզերք ամբողջ արձագանգ գաւառ այլ նորա անալոյսի հաստատամտութիւնը, վրսեմ անձնակրութիւնը. թող այս դրօշակները զձեզ ուրախացնեն և միտնարեն այն պատերազմիկները որոց մարմինք պառւոյ դաշտին մէջ փռուաւ կերպով անհետանալով, ձեզ քաջութեան ուխտ և յիշատակ միայն կը ներեն, թող այս դրօշակները ի բարձանց կամաւորաց, գաղղիական ժողովրդեան թշնամեաց յիշեցնեն

Արարողութեան սահմանաւ օրը Լիւքսէնպուրկէն Արիսի տաճարը վեց հազար զինուոր շարուած էին :

Ժամը ութին Պոնաբարթ պալատան բակը ձինստաւ և Թուրնօնի փողոցէն դէպի եզերքը ուղղուեցաւ զօրապետաց սպայաժողովի մը հետ որոց ամենէն տարիքաւոր երեսուն և հինգ տարեկան չկար :

Լան գլուխին կանգնած էր. Անոր ետեւէն վաթսուն ահահարգք վաթսուն գրաւեալ դրօշակ բանած էին. յետոյ կուգար Պոնաբարթ սպայաժողովէն երկու ձիու հեռաւորութեամբ :

Պատերազմական գործոց պաշտօնայ Պէրթիէ տաճարին դուռը հանդիօին կոպտէր. Արիսի տաճարին մէջ արձանին կրթնած էր հանգստանալու համար. պետական բոլոր նախարարը և խորհրդականք իւր շուրջը հաւաքուած էին. կամարին սիւններէն կախուած էին Տընէնի, Փօնթընօյի և Իտալիոյ առաջին պատերազմին դրօշակները. երկու հարիւրամեայ զինուորներ, որոնք Սաքսօնիոյ մարաշխատին քովերը կառուած էին, հոն կանգնեցին. մին Պէրթիէի աջ և միւսը ձախ կողմը, վերջապէս աջ կողմը բարձր առիւտակի մը վրայ Ուալինկթընի կիսարձանը դրուած էր, զոր Ապուլիերի դրօշակներով պիտի շքաւորէին : Աւրիշ տախտակամածի մը վրայ ճիշդ անոր դիմացը Պոնաբարթի թիկնաթուր դըրուած էր :

Տաճարին վարի կողմերը ամփիթէատրոններ կազմուած էին, ուր Փարիզի բոլոր երեսելք օթաւ ունէին :

Դրօշակներն երևելուն պէս զինուորական փողերը առաջարկն կամարներն թնդացնել սկսան :

Նախ Լան ներս մտաւ, և ահահարգներուն ակնարկ

ՏՈՒՔԹ. Մ ԿՐՃԻԿԵԱՆ

Մասնագէտ Ջղային հիւանդանոց

Պատիւ ունի ծանուցանել յարգոյ հասարակութեան որ այս անգամ այլեւայլ կողմերէ իւրեն դիմող հիւանդացիներու ընկալու համար, որոշած է ամեն օր ժամը 9 էն 11 օրը իսկ ամբողջին դիմաց, Մեծ. ֆիւշիւրեան եղբարց դեղարանը, Ջղային ամեն տեսակ հիւանդութեանց համար իրեն դիմողները ընդունիլ, եւ կիրակի օրերը մինչեւ կէս օր, ըստ սովորականի իւր տան մէջ կրնադունիլ, Պէշիկթաշ Եէնի մահալլէ փոստա ճատտէսի Թիւ. 48:

ԱՊԱՏՈՅԹ ԶԵՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

Ի ձեւ հարցման և պատասխանոյ
Տպագրութիւն Արամեան
Կը ճախուի բոլոր գրափաճառաց քով
Ի գին 5 շրուշ:

Ե. ՏԵՄԻՐԺԻՊԱՇԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ՇԱՐՁՈՒՄ
Արթման Տպագրութիւն

Սոյն հաւաքածոյս ամիսն անգամ մը կը հրատարակուի տետր առ տետր: Առաջին տետրը 20 շերտէ բաղկացեալ ընդարձակ նախաբանէ մը զատ կը պարունակէ դասախօսութիւն մը Դրական իմաստասիրութեան վրայ, եւ հատուած մը «Լուի Պլան եւ Լէոն Կամպիլի» վերնագրով: Տասներկու տետրի բաժանորդներին է մայրաքաղաքիս համար 20 եւ դաւանաց համար 25 դահեկան. օտար երկիրներու համար ալ 6 ֆրանք: Բաժանորդագրութեան տեղին է Արթման գրատուն, [Չաքմաքըլաք, Յակոբեան խան վերի յարկ: Տետր առ տետր կը վաճառուի, մասնաւորապէս ջրափաճառ Պօղոս աղայի խանութը:

ՏԵՐ-ԻՄԵՐԳԻՐ

Մ. Յ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Յիբքա փաղա խան Իւ 14

Փ Ա Ն Ա Ս Է

ԴԵՂ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԴԵՂ ՍԱՄԱՐԱՑԻՈՅՆ

Կը ծախուի Միխանեան եւ Ընկերաց Ամերիկեան վաճառատունը ի Ղալաթիա Կ. Պօլսոյ: Փանասէն իւր օգտակարութեամբ, ինչպէս Ամերիկայի եւ Եւրոպոյ, նոյնպէս եւ Թուրքիոյ այլ եւ այլ կողմերը մեծ ընդունելութիւն գտած է: Փանասէն գեղացւոյն եւ գաւառացւոյն բժիշկն ու բարեկամն է, եւ մեծ օրհնութիւն մը համարուած է այն տեղերուն համար, ուր բժիշկ ու դեղ եւ դարման հազիւ կը գտնուին: Փանասէն բուժեղէններէ բաղադրեալ լինելով բոլորովին անվնաս է: Փանասէն այրածին ցաւը կ'առնէ ու քիչ ատենի մէջ կը բուժէ. նոյնպէս եւ մարմնոյն կտրուած ու ճմլուած տեղերուն ցաւն ու բորբոքը շուտով կ'անցնէ: Ջղային, յօղային եւ ոսկրային առտուիկ ցաւերը բուժելով՝ առհասարակ կը հանդարտեցնէ: Ստամոքսի, փորի եւ աղեաց ցաւերը կը կտրէ ու պահէ յստաջ եկած դժուարութեանց առաջը կառնու: Փանասէն ակռայի օտստիկ ցաւերը շուտով կը բուժէ: Մարմնոյն կտրուած կամ վիրաւորեալ կողմերն առատ փանասէ քսելով շուտ կը բժշկուին ու կը գոցուին: Փանասէն կը բժշկէ նաեւ փորհարութիւն, թանք, հազ, ջերմ, կոկորդի բորբոք եւ ուռեցք, մէջքի ցաւ եւ այլ զանազան ախտեր, որոց սկզբնապատճառը գրեթէ նոյնն են: Այսպէս կը վկայեն շատեր, որք փորձած են: Ընտանիք իրենց տան մէջ ու պանդուխտք եւ ճանապարհորդք իրենց մօտ փանասէ պահելով եւ յանկարծական դժուարութեանց առեւն գործածելով մեծ օգուտ կը քաղեն եւ ծանր հեռեւանաց առաջը կառնուն: Փանասէն հեղուկ է, արթն մարմնոյն վրայէն քսելով եւ թէ՛ խմելով ալ բժշկութիւն կը գործէ: Գործածութեան կերպը հետն է: Գլխաւոր վաճառատներն է, Ղալաթիոյ Եէնի-ճամիի դրան կից Միխանեանին Ամերիկեան վաճառատունը, նաեւ մայրաքաղաքիս դեղագործաց քով ու գաւառներն ալ կը գտնուին:

մ'ըրաւ, որոնք երկու առ երկու վեր ելնելով, դրօշակաց բունները առաջնց պատրաստուած գամերու վրայ անցուցին:

Այս միջոցին Պօնաթըմ ծափահարութեանց մէջ իւր թթուը եկած նստած էր:

Յայնժամ Լան պատերազմիկան գործոց պաշտօնէին քովն երթալով, իւր ահարկու ձայնով որ միշտ սովորած էր պատերազմի դաշտին վրայ «յաւաջ յաւաջ» պօռալով:

— Քաղաքացի նախարար, ըսաւ նա, ահաւաստիկ օսմանեան բանակին բոլոր դրօշակները, որք Ապուլիի մէջ ձեր աչաց առջն ջնջուեցան: Եգիպտոսի բանակը անօթի ծարաւ բոցակէզ անապատները պտղտելէ վերջը բազմութիւն և իւր յաջողութեամբ գոռող թշնամւոյ մը առջն կը գտնուի, և մեր զօրաց շարունակ կռուելով յօգնելը տեսնելով յաղթութիւնը դիւրին սրս մը կը նշկատէ, չը դիտեր թէ գաղղիացի զինուորը մեծ է աւելի տառապանաց համբերել քան յաղթել գիտնալուն համար, և թէ նորա քաջասրտութիւնը վտանգի հետ կաճի, երեք հազար գաղղիացիք յայնժամ տասն և ութ թը հազար զօրաց վրայ կը յարձակին, անոնց կորգերը կը շրջեն, զանոնք կը պաշարեն ի ցամաքի և ի ծովու, և մեր սօւրները այնպիսի օտրստի կը պատճառեն որ թշնամւոյն զօրքերը իրենց մահն ընտրելու ստիպուելով Միջերկրականի անգնդոց մէջ կը խորասուզին:

«Յիշատակաց արժանի այս օրը Եգիպտոսի, Գաղղիոյ և Եւրոպայի ճակատագիրը կ'ընցաւ ձեր քաջութեամբ փրկուելով:

«Ով միտցեալ զօրութիւնը, եթէ Գաղղիոյ սահման

ները յանգփնէիք բռնաբարել և այն զօրագետը որ Ապուլիի յաղթութեամբ մեզ վերադարձաւ, աղղին ձայն տայր, ս'վ միտցեալ զօրութիւնը, ձեր յաջողութիւնը աւելի աղետաբեր պիտի լինէին: Եւ ո՞ր գաղղիացին չուզեր յաղթել առաջին հիւպատոսին դրօշակաց ներքե կամ անօր հրամանատարութեան ներքե փառաց հետամտիլ:»

Յետոյ զօրաց գաւառելով:

«Եւ դուք, շարունակեց նա աւելի սեփական ձայնով, դուք ո'վ քաջ մարդիկներ, պատերազմաց բաղդին պատուելի զօհեր, դուք վերջինը չպիտի լինիք անոնց որոնք այն անձին հրամանին ներքե սաւառնեցան, որ ձեր դժբաղդութիւնները և ձեր փառքը կը օփոփէ, և որ ձեր քաջութեամբ ստացած փառքերը ձեր մէջ և ձեր տրամագրութեան ներքե կը դնէր: Ահ, դիտեմ, քաջ մարդիկներ դուք ձեր կենաց մնացորդին կէսը ձեր հայրենեաց և ձեր ազատութեան զօհելու պատրաստ էք:»

Մօնթէպէլլօի յաղթականին զինուորական ճարտարապետութիւնը ծափահարութեամբ թնդացուցին: Պատերազմի պաշտօնեայն երեք անգամ փորձ փորձեց պատասխանել. երեք անգամ ալ ծափահարութեան աղաղակները արգելեցին. վերջապէս լուսութիւնը տիրեց և Պէրթիէ հետեւեալ կերպով պատասխանեց.

«Նեղօթի ափունքներէն յափշտակուած աւարները Սէնի եզերքը բերել կանգնել. վիէնայի, ֆէթրապուրկի և Լոնտրայի դրօշակաց մէկ կողմը մեր տաճարներուն կամարներէն վար կախել. Բիւզանդիոնի և Գոհիթի մզկիթներուն մէջ օրհնեալ դրօշակները անոնց հետ հայ